

بینش و روش در
تاریخ‌نگاری شاهزادگان مورخ قاجار

www.ketab.ir
محمدعلی برات‌زاده

فهرست نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرسنانه:	برات زاده، محمدعلی، ۱۳۵۱-
عنوان و نام پدیدآور:	بینش و روش در تاریخ نگاری شاهزادگان مورخ قاجار/محمدعلی برات زاده.
مشخصات نشر:	تهران: نشر تاریخ ایران، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری:	۳۹۱ ص: مصور، جدول، نمونه.
شابک:	۹۵۰۰۰۰ ریال: 8-65-978-600
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	کتابنامه: [۳۵۸]-۳۷۹.
موضوع:	تاریخ نویسان ایرانی -- قرن ۱۳ ق.
موضوع:	Historians, Iranian -- 19th century
موضوع:	شاهزادگان -- ایران
موضوع:	Princes -- Iran
موضوع:	ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۲۵۰ ق.
موضوع:	Iran -- History -- Qajars, 1779 - 1834
رده بندی کنگره:	۱۳۱۳DSR
رده بندی دیویی:	۰۷۴۰۷۲/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی:	۷۵۶۲۴۷۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی:	فیبا



نشر تاریخ ایران (شرکت سهامی خاص)

تهران، خیابان فلسطین، ساختمان ۱۱۰، طبقه سوم، شماره ۳۰۴، تلفن: ۶۶۴۶۳۰۳۰

بینش و روش در

تاریخ نگاری شاهزادگان مورخ قاجار

محمدعلی برات زاده

اجرا: نشر تاریخ ایران

طرح جلد: متین حائری چاپ و صحافی: الغدیر

چاپ اول: ۱۴۰۰ تیراژ: ۱۰۰۰

شابک: ۸-۶۵-۸۶۸۷-۶۰۰-۹۷۸ ISBN: 978-600-8687-65-8

قیمت: ۹۵۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ و در اختیار نشر تاریخ ایران است.

فهرست مطالب

۱۵	چکیده
۱۷	مقدمه
۲۳	مقالات
۲۴	سؤال و فرضیه‌ها
۲۵	تاریخ‌نگری و تاریخ‌نگاری
۲۹	فصل اول: نگاهی گذرا به تاریخ‌نگاری عصر قاجار
۲۹	درآمد
۳۰	الف. ویژگی‌های تاریخ‌نگاری صدر قاجار
۳۴	ب. تقابل تاریخ‌نگاری سنتی و مدرن ایران در دوران قاجار
۳۵	ج. زمره‌های تحول تاریخ‌نگاری عصر قاجار
۳۸	عوامل موثر در تحولات تاریخ‌نگاری دوره قاجار
۳۸	الف. نقش عباس‌میرزا نایب‌السلطنه در تحولات تاریخ‌نگاری
۴۴	ب. اعزام محصل به فرنگ
۴۵	ج. صنعت چاپ و نقش آن در تحول تاریخ‌نگاری
۴۷	د. نقش امیرکبیر و دارالفنون و امیرکبیر در تحولات تاریخ‌نگاری
۴۹	س. روزنامه‌ها و نقش آن در آگاهی دادن و تحول تاریخ‌نگاری
۵۱	ص. فتحعلی‌آخوندزاده و نخستین نقد علمی تاریخ

- ۵۴ ع. میرزا آقاخان کرمانی و انتقاد از تاریخ‌نگاری سنتی
 ۵۶ ل. مدارس جدید و نقش آن در تاریخ‌نگاری
 م. سفرنامه‌نویسی و کشفیات باستان‌شناسی و تأثیرات آن در تاریخ
 ۵۷ نگاری
 ۵۸ ن. ویژگی‌های تاریخ‌نگاری دوره ناصری و مشروطیت
 ۶۲ جمع‌بندی

فصل دوم: بررسی حیات علمی، فرهنگی و سیاسی اجتماعی شاهزادگان

- ۶۳ قاجار
 ۶۳ درآمد
 ۶۴ شیوه آموزش و تعلیم و تربیت شاهزادگان قاجار
 ۶۸ فعالیت‌ها و اقدامات علمی و فرهنگی شاهزادگان قاجار
 ۷۳ بررسی گرایش‌های سیاسی شاهزادگان قاجار
 ۹۵ الف. شاهزاده علیقلی میرزا اعتضاد السلطنه
 ۹۸ ب. شاهزاده اسماعیل میرزا بن فتحعلی شاه قاجار
 ۹۹ ج. شاهزاده جهانگیر میرزا
 ۱۰۰ ح. شاهزاده فرهاد میرزا معتمدالدوله
 ۱۱۰ خ. شاهزاده حاجی محمدطاهر میرزا مترجم پرکار عصر قاجار
 ۱۱۵ د. شاهزاده علی‌بخش میرزا قاجار
 ۱۲۱ س. شاهزاده مسعود میرزا ظل‌السلطان
 ۱۲۲ ص. شاهزاده عباس میرزا ملک‌آرا
 ۱۲۵ ع. شاهزاده عمادالسلطنه میرزااحسینقلی سالور
 ۱۲۷ ف. شاهزاده محمدحسین بن رضاقلی قاجار
 ۱۲۹ ق. شاهزاده اسداله میرزا شهاب‌الدوله
 ۱۳۲ ل. شاهزاده عبدالحسین میرزا قاجار

- ۱۴۰ نقش ترجمه در تحولات تاریخ‌نگاری عصر قاجار
۱۴۲ جمع‌بندی

- ۱۴۵ فصل سوم: بررسی سبک تاریخ‌نگاری شاهزادگان مورخ قاجار
۱۴۵ درآمد

- ۱۴۷ شاهزاده محمود میرزای قاجار، زندگینامه

- ۱۵۴ الف. سبک تاریخ‌نگاری محمود میرزا در کتاب عهد حسام

- ۱۵۸ ب. شیوه تاریخ‌نگاری و اندیشه محمود میرزا در کتاب عهد حسام

- ۱۶۴ ج. سبک تاریخ‌نگاری محمود میرزا در کتاب تذکرة السلاطین

- ۱۶۵ خ. سبک تاریخ‌نگاری محمود میرزا در کتاب تاریخ صاحبقرانی

- د. شیوه تاریخ‌نگاری و اندیشه محمود میرزا در کتاب تاریخ

- ۱۶۷ صاحبقرانی

- ۱۷۱ شاهزاده بهمن میرزا قاجار، زندگینامه

- الف. تاریخ‌نگاری شاهزاده بهمن میرزا در کتاب شکرنامه

- ۱۷۶ شاهنشاهی تاریخ ششصد ساله قفقاز

- ب. سبک تاریخی‌نگاری و اندیشه بهمن میرزا در تاریخ شکرنامه

- ۱۸۱ شاهنشاهی تاریخ ششصد ساله قفقاز

- ۱۹۱ جهانگیر میرزا قاجار، زندگینامه

- الف. شیوه تاریخ‌نگاری جهانگیر میرزا در تاریخ نو یا تاریخ

- ۱۹۲ جهانگیری

- ب. عنوان شیوه تاریخ‌نگاری و اندیشه جهانگیر میرزا در تاریخ نو

- ۱۹۵ یا تاریخ جهانگیری

- ۲۱۳ احمد میرزا عضدالدوله، زندگینامه

- ۲۱۴ الف. سبک تاریخ‌نگاری احمد میرزا عضدالدوله در تاریخ عضدی

- ب. سبک تاریخ‌نگاری و اندیشه احمد میرزا عضدالدوله در تاریخ
 ۲۱۸ عضدی
- شاهزاده علیقلی میرزا اعتضاد السلطنه، زندگینامه
 ۲۲۵
- الف. سبک تاریخ‌نگاری علیقلی میرزا اعتضاد السلطنه در اکسیرالتواریخ
 ۲۲۹
- ب. سبک تاریخ‌نگاری و اندیشه اعتضاد السلطنه در اکسیرالتواریخ
 ۲۴۰
- ج. سبک تاریخ‌نگاری اعتضاد السلطنه در تاریخ و سوانح و وقایع
 ۲۵۰ افغانستان
- د. سبک تاریخ‌نگاری و اندیشه اعتضاد السلطنه در تاریخ و سوانح
 ۲۵۴ و وقایع افغانستان
- ه. اندیشه‌های نوگرایانه و تجددخواهانه اعتضاد السلطنه در «فاک
 ۲۵۷ السعاده»
- شاهزاده نادر میرزا قاجار، زندگینامه
 ۲۶۲
- الف. شیوه تاریخ‌نگاری نادر میرزا قاجار در تاریخ و جغرافی
 ۲۶۶ دار السلطنه تبریز
- ب. بررسی سبک تاریخ‌نگاری و اندیشه نادر میرزا در تاریخ و
 ۲۸۵ جغرافیای دار السلطنه تبریز
- جلال‌الدین میرزا قاجار، زندگینامه
 ۳۱۴
- الف. بررسی سبک تاریخ‌نگاری جلال‌الدین میرزای قاجار در نامه
 ۳۱۶ خسروان
- ب. بررسی سبک تاریخ‌نگاری و اندیشه جلال‌الدین میرزای قاجار
 ۳۲۴ در نامه خسروان
- مسعود میرزا ظل‌السلطان، زندگینامه
 ۳۴۲
- الف. سبک تاریخ‌نگاری مسعود میرزا ظل‌السلطان در تاریخ
 ۳۴۷ مسعودی
- ب. سبک تاریخ‌نگاری و اندیشه ظل‌السلطان در تاریخ مسعودی
 ۳۶۱

چکیده

در بررسی روند تاریخ‌نگاری عصر قاجار و تحلیل ویژگی‌های سبک تاریخ‌نگاری آن برهه، مطالعهٔ تواریخ شاهزادگان مورخ حائز اهمیت است. شاهزادگان قاجار بعنوان یکی از طبقات این جامعه نقش‌های متعددی در زمینه‌های سیاسی و فرهنگی و اجتماعی ایفا کرده‌اند. برغم کلی‌گویی‌ها در مورد ابتذال و مفت‌خوری و لابی‌گری شاهزادگان بررسی‌های دقیق و مستند تاریخی نشان‌دهندهٔ نقش‌آفرینی این شاهزاده‌ها در برخی حوزه‌های علمی است.

با توجه به اهمیت بررسی پایگاه شاهزادگان، پایان‌نامه حاضر درصدد بررسی جایگاه شاهزادگان قاجار در تاریخ‌نگاری این دوران است. این پژوهش به شیوه توصیفی و تحلیلی نگاشته شده و تلاش شده از طریق بررسی زندگینامه و آثار شاهزادگان قاجار و با تکیه بر تحلیل محتوای آثار تاریخ‌نگارانه و غیرتاریخ‌نگارانه آنان سهم‌شان در تاریخ‌نگاری این دوره مشخص گردد. دستاوردهای این پژوهش نشان می‌دهد که پایگاه طبقاتی و آموزش و مهارت ویژه شاهزادگان و آشنایی با زبان‌های بیگانه و گرایش‌های سیاسی آنان نقش مهمی در تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگری و شیوه نگارش و اندیشه تاریخی این شاهزادگان داشته و در مجموع اهمیت آنان در روند تاریخ‌نگاری دورهٔ قاجار را نمی‌توان نادیده گرفت.

واژه‌های کلیدی: تاریخ‌نگاری قاجار، شاهزادگان مورخ، ترجمه، تحولات تاریخ‌نگاری.